

PARTNERUP

Izvješće PARTNER UP projekta Nacionalna razina

Del. 2.2

Funded by
the European Union

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. [Broj projekta: 101087193]

Informacije o projektu

Kratika	PARTNER-UP
Naslov	Partnerstva i angažman dionika za oblike usavršavanja
Broj	101087193
Potprogram ili KA	ERASMUS-EDU-2022-PI-FORWARD-LOT3
Web stranica	https://partnerup-project.eu

Sažetak

Sljedeća nacionalna izvješća predstavljaju rezultat početne analize prikupljenih podataka koju su proveli projektni partneri u Hrvatskoj, Cipru, Grčkoj, Italiji, Latviji i Rumunjskoj, s ciljem produblivanja trenutnog stanja u provedbi inicijative Oblici usavršavanja (UP) u svakoj zemlji projekta i na razini EU-a.

Analiza je omogućila partnerima da istraže i razmijene znanja o nekoliko aspekata povezanih s UP inicijativom: zakonodavni kontekst i mjere, uspostavljene ključne mjere na lokaciji, ciljane skupine, glavni izazovi u dopiranju do ciljanih skupina, glavni izazovi u procjeni kompetencija, pružanje prilagođenog procesa učenja te vrednovanja i priznavanja stečenih vještina, akteri koji provode oblike usavršavanja (Upskilling Pathways), te uspostavljeni mehanizmi suradnje.

Analiza se temeljila na doprinosima dionika, pregledu aktualne literature i savjetovanju s nacionalnim/EU dokumentima o politikama učenja i obrazovanja odraslih te o oblicima usavršavanja (Upskilling pathways), koje je objavila Europska komisija ili su ih razradile europske mreže/udruge.

Ishodi analize poslužili su kao osnova za daljnji rad projekta.

Razvojni tim

Sylvia Liuti, Chiara Marchetta – FORMA.Azione srl

Mario Vučić, Sandra Petek, Mateja Mandić, Ana Tomljanović – Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO)

Antonela Marjanušić, Tajana Marušić – Ustanova za obrazovanje odraslih Dante

Xanthia Aristidou – CARDET

Mariana Matache, Maria Patrascu, Marin Matache - Europsko udruženje za obrazovanje odraslih Rumunjska

Alexios Kokkos, Dimitrios Patronas - Helenska udruga za obrazovanje odraslih

SURADNICI: Asociatia Institutul Bucovina

Rujan 2023.

Sadržaj

1 Uvod	5
2 Izvešća analize	7
Analiza zemlje - Latvija	9
Literatura	27

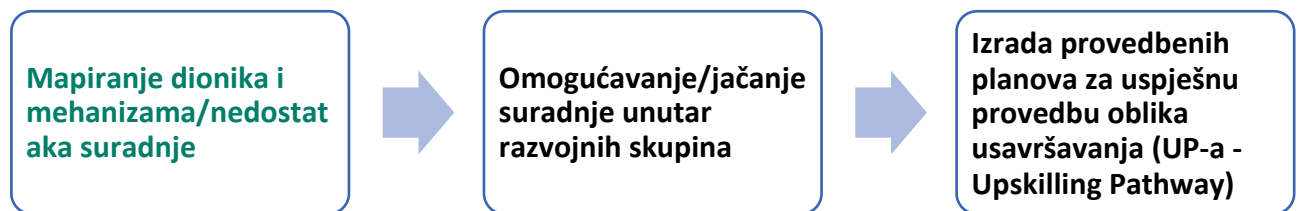
1 Uvod

Sljedeća nacionalna izvješća predstavljaju ishod početne analize koju su proveli projektni partneri u Hrvatskoj, Cipru, Grčkoj, Italiji, Latviji i Rumunjskoj s ciljem produblivanja stvarnog stanja u provedbi inicijative Oblici usavršavanja (Upskilling Pathways - UP) u svakoj zemlji partneru projekta te na razini EU-a.

Preciznije, analiza je bila namijenjena prikupljanju kvantitativnih i kvalitativnih podataka i informacija o:

- postojećim i nedostajućim dionicima,
- postojećim mehanizmima i strukturama suradnje,
- nedostacima u suradnji,
- dobrim praksama u vezi s provedbom oblika usavršavanja (Upskilling Pathways- UP) u zemljama Partner UP-a i na razini EU-a,

kako bi se **pružila osnova za politiku i praktični rad projekta.**

Proces analize omogućio je partnerima da istraže i razmijene znanja o nekoliko aspekata povezanih s inicijativom oblici usavršavanja (UP), kroz:

- analiziranje glavnih izazova u provedbi UP-a, s obzirom na definiranje prednosti i nedostataka u suradnji, utvrđivanje postojećih koordinacijskih struktura, nedostajućih dionika i kako je to utjecalo na redoviti proces provedbe;
- mapiranje i analiza popisa mogućih/korisnih dionika za uključivanje, kako bi se jasno stavila do znanja njihova dodana vrijednost i očekivani doprinos;
- definiranje načina na koji mogu dodatno omogućiti provedbu oblika usavršavanja (UP-a).

Kako bi se prikupili visokokvalitetni podaci, analiza se provodi prema dvije različite metodologije, a obje su usmjerene na definiranje nedostataka u suradnji i utvrđivanje mogućnosti za jačanje već uspostavljenih pozitivnih/smislenih odnosa te uključivanje i angažiranje dionika koji nedostaju i/ili novih dionika: **analiza i mapiranje dionika.**

Analiza je uglavnom bila namijenjena produblivanju stvarnog stanja u provedbi UP inicijative u svakoj zemlji projekta i na razini EU-a, istražujući:

- zakonodavni kontekst i mjere;
- ključne mjere na snazi;
- široke ciljne skupine;
- glavni izazovi u dopiranju do ciljnih skupina;
- glavni izazovi u procjeni vještina, pružanju prilagođenog učenja i vrednovanja te priznavanju stečenih vještina;
- akteri koji pružaju oblike usavršavanja;
- uspostavljen mehanizam suradnje.

Analiza se temeljila na pregledu aktualne literature i savjetovanju s nacionalnim/EU dokumentima o politikama učenja i obrazovanja odraslih te o oblicima usavršavanja (Upskilling pathways), koje je objavila Europska komisija ili su ih razradile europske mreže/udruge.

Mapiranje dionika razvijeno je na razini zemlje kroz različite aktivnosti:

- **interno promišljanje** u partnerskoj organizaciji i/ili u nacionalnom projektnom timu, razvijeno kolektivnom razradom ideja o specifičnim ključnim pitanjima, kako bi se podijelio zajednički pogled na glavne potrebe i ciljeve za razvoj suradnje s/među dionicima;
- **fokus grupe / intervjui** s nacionalnim dionicima prema zajedničkim Smjernicama, s glavnim ciljem da ih se usmjeri u samoprocjeni njihove uloge u oblicima usavršavanja, njihove relevantnosti i njihovog glavnog doprinosa.

Kao rezultat primijenjenih metodologija, partneri/nacionalni tim izradili su **Izvješće analize po zemlji** i **tablicu za mapiranje dionika**, kako slijedi.

2 Izvješća analize

Izvješće o analizama koje su provedene na odgovarajućoj nacionalnoj razini

Analiza po zemlji

Latvija

Analiza zemlje - Latvija

Država	Latvija
Odgovorna (e) organizacija (e)	Latvijska udruga za obrazovanje odraslih (LAEA); Valsts Izglitības Attīstības Agentūra (VIAA)

Oblici usavršavanja u svakoj zemlji: stanje u provedbi, glavne ciljne skupine, izazovi

1.1. KLJUČNE STATISTIKE

Ovaj odjeljak predstavlja ključnu statistiku kao prikaz trenutne situacije (2022. i 2023.) u obrazovanju odraslih općenito u Latviji. (sl. 1 e 2).

MAIN CHALLENGE stated in the [OECD Skills Strategy Implementation Guidance for Latvia](#) - the skills needed in the labour market continue to evolve due to globalisation, digitalisation and demographic change, reducing skills imbalances remains a pressing policy priority. Most employers report that skills shortages are a major obstacle to long-term investment decisions. Shortages appear particularly acute in science, technology, engineering and mathematics (STEM), and health fields."

LABOUR FORCE IS EXPECTED TO DECLINE

The "2020 Skills Forecast Latvia" by CEDEFOP highlights, that between 2000 and 2030, the size of the labour force is expected to decline for all age groups except those aged 55 or more. **In 2030 about 30% of the labour force is expected to be above 55 years old**, compared to 13% in 2000. Thereby lifelong learning opportunities may be considered as a crucial pre-condition aimed to meet current challenges for transition and development.

1,876 m population in 2022

63,9% employed in 2022 aged 15-74

unemployment rate **6,9%**

11,3% NEET young people aged 15-29 in 2022

people with no basic education **2,2%**

Latvia ranks 20th among the 27 EU countries for Human capital

only 43% of the population aged 15 to 74 have SUFFICIENT DIGITAL SKILLS
VS
the EU average of 56%

PARTICIPATION OF ADULTS IN EDUCATION HAS GROWN

In 2022, the participation of adults in education has grown significantly in Latvia - according to the data released by the Central Statistics Office. The proportion of the population aged 25 to 64 has increased from 6.6% in 2020 to **9.7% in 2022**, reaching the historically **highest level of participation in Adult Education**. Thereby already in 2022, the indicator stated in the Action Plan of the Education Development Guidelines "Future Skills for the Future Society" in 2024, to reach 10% of adults aged 25-64 involved in adult education has been practically achieved.

200,000
out of 951 300 economically active citizens
=
LOW-SKILLED PROFESSIONALS

1.2. Nacionalni politički okvir za obrazovanje odraslih

Ovaj odjeljak sažima pravni okvir i ključne dokumente nacionalnog planiranja politika koji se odnose na obrazovanje odraslih u Latviji.

„Današnje promjenjivo društveno-ekonomsko okruženje i tržište rada potiču nas na redovito stjecanje novih znanja i vještina te na poboljšanje postojećih. Novi proizvodi i usluge, stvoreni tehnološkim razvojem, automatizacijom i pritiscima konkurencije, zahtijevaju ulaganje ne samo u istraživanje, već i u kvalificiranu radnu snagu koja je otvorena za nova znanja. To znači kontinuirani osobni razvoj za sve, kao i sposobnost održavanja i kontinuiranog poboljšanja vlastite konkurentnosti na tržištu rada.”

Nacionalni razvojni plan Latvije za razdoblje 2021. - 2027., odjeljak „Obrazovanje odraslih“

Budućnost Latvije jasno je povezana s razvojem vještina i osiguravanjem mogućnosti za cjeloživotno učenje. Ova buduća perspektiva ide ruku pod ruku s **1. načelom europskog stupa socijalnih prava** – svaka osoba ima pravo na kvalitetno i inkluzivno obrazovanje, cjeloživotno učenje, stjecanje i poboljšanje vještina potrebnih za potpunu integraciju u društvo i tržište rada.

Odjeljak 112. Ustava Republike Latvije¹ propisuje da "**svatko ima pravo na obrazovanje**". Zakon o obrazovanju Latvije ima za² cilj osigurati da svaki stanovnik Latvije može razviti svoj mentalni i

¹ <https://www.saeima.lv/en/legislative-process/constitution>

² <https://likumi.lv/ta/en/en/id/50759-education-law>

fizički potencijal kako bi postao neovisan i potpuno razvijen pojedinac, član demokratske države i društva Latvije.

U odjeljku 17. Zakona o obrazovanju Latvije propisano je da "lokalna vlast provodi politiku u obrazovanju odraslih". Prema Zakonu o lokalnim samoupravama³, članak 4., kao jedan od zadataka lokalnih samouprava je "**osigurati obrazovanje stanovništva, uključujući obrazovanje odraslih**". Pored zadataka lokalnih samouprava, koje se direktno bave provedbom politike obrazovanja odraslih, prema Zakonu o regionalnom razvoju⁴, u Latviji je uspostavljeno pet planskih regija⁵ - planska regija Kurzeme, planska regija Latgale, planska regija Riga, planska regija Vidzeme i planska regija Zemgale. Teritoriji planske regije određeni su propisima Kabineta ministara od 22. lipnja 2021. br. 418 "Pravila o teritorijima planske regije"⁶. Nadležnost planske regije je osigurati planiranje regionalnog razvoja, koordinaciju, suradnju između općina i drugih državnih upravnih institucija, čime se indirektno rješavaju pitanja cjeloživotnog učenja i usavršavanja.

Politika obrazovanja i razvoja vještina odraslih u Latviji značajna je komponenta u glavnim dokumentima za provedbu planiranja politike - Strategiji održivog razvoja Latvije „Latvija 2030.”⁷, Nacionalnom razvojnom planu Latvije 2021.-2027.⁸ i Smjernicama za obrazovanje i razvoj vještina 2021.-2027.⁹ i njihovom planu provedbe 2021.-2023¹⁰. Nacionalni dokumenti za planiranje i provedbu politike izrađuju se širokim sudjelovanjem nacionalnih dionika i uzimajući u obzir dokumente politike EU-a i preporuke EU-a, UNESCO-a, OECD-a i CEDEFOPA.

„Prioritet Nacionalnog razvojnog plana je razvoj,, obrazovanog, inkluzivnog i kreativnog društva u učinkovitoj, inovativnoj i produktivnoj ekonomiji“ koji se postiže uz pomoć,,promicanja potražnje za cjeloživotnim učenjem kroz visokokvalitetne i fleksibilne mogućnosti obrazovanja odraslih i dostupnost: učinkovitim korištenjem obrazovnih ustanova i centara za obrazovanje odraslih; izgradnjom fondova vještina, promicanjem ulaganja poslodavaca i sektora te u skladu s tim motivacije zaposlenika; osiguravanjem „druge prilike“ za obrazovanje”.

Glavni je cilj Smjernica za razvoj obrazovanja 2021. - 2027. postaviti prioritete Latvije u pružanju visokokvalitetnog i uključivog sustava obrazovanja i osposobljavanja za sve njezine građane te poduprijeti održivi nacionalni rast.

Nacionalni program reformi Latvije i Program stabilnosti Latvije 2020¹¹ provedbene strategije imaju za cilj doprinijeti postizanju ciljeva strategije „Europa 2020“ kroz provedbu načela

³ <https://likumi.lv/ta/id/336956-pasvaldibu-likums>

⁴ <https://likumi.lv/doc.php?id=61002>

⁵ https://www.varam.gov.lv/lv/planosanas-regioni?utm_source=httpswww.google.com%2F

⁶ <https://likumi.lv/ta/en/en/id/324290>

⁷ https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/LIAS_2030_en_1.pdf

⁸ https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027__ENG.pdf

⁹ <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/actions/national-initiatives/national-strategies/latvian-education-development-guidelines-2021-2027>

¹⁰ https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/3933422d-6b86-4bd2-a5c6-e92ce237e0d6/download

¹¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020H0826\(14\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020H0826(14)&from=EN)

cjeloživotnog učenja, strukturne promjene u strukovnom obrazovanju, modernizaciju terciarnog obrazovanja, razvoj istraživačkog potencijala, modernizaciju materijalne i tehničke infrastrukture terciarnog obrazovanja i podizanje učinkovitosti korištenja resursa, osiguravanje jednake dostupnosti terciarnog obrazovanja, poboljšanje kvalitete studija i istraživanja, osiguravanje dostupnosti osnovnog i srednjeg obrazovanja te uvođenje suvremene metodologije studija. Dostavljanje mišljenja Vijeća Europske unije o Programu stabilnosti Latvije za 2020.¹² (2020/C 282/14):

„Učinkovite i lako dostupne mjere učenja odraslih, prekvalifikacije i usavršavanja, zajedno s pružanjem socijalnih usluga i potpore mobilnosti, mogle bi većem broju ljudi pružiti vještine potrebne za tržište rada.” (2020/C 282/14)

„Smjernice za digitalnu transformaciju za razdoblje 2021. - 2027.”¹³ predstavljaju sveobuhvatnu strategiju za digitalnu transformaciju Latvije i obuhvaćaju, između ostalog, obrazovanje o IKT-u i razvoj digitalnih vještina za sve skupine društva.

1.3. Tekuće mjere u obrazovanju odraslih

Ovaj odjeljak sažima trenutne prioritete u cjelokupnom obrazovanju odraslih, koji su opisani u Planu provedbe 2021-23¹⁴ Smjernica za razvoj obrazovanja 2021-2027¹⁵ (EDG). Glavni je cilj Smjernica za razvoj obrazovanja 2021. - 2027. postaviti prioritete Latvije u pružanju visokokvalitetnog i uključivog sustava obrazovanja i osposobljavanja za sve njezine građane te poduprijeti održivi nacionalni rast. Glavni fokus na obrazovanje odraslih odnosi se na pristup mogućnostima za razvoj snažne stručnosti u širokom skupu vještina, uključujući kognitivne vještine, socijalne i emocionalne vještine, vještine specifične za posao i zanimanje te digitalne vještine (vidi u nastavku).

¹²

¹³ <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/actions/national-initiatives/national-strategies/latvia-digital-transformation-guidelines-2021-2027>

¹⁴ https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/3933422d-6b86-4bd2-a5c6-e92ce237e0d6/download

¹⁵ <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/actions/national-initiatives/national-strategies/latvian-education-development-guidelines-2021-2027>

Slika 1: Definicija vještina od strane OECD-a (2019)¹⁶

Cognitive skills involve the understanding, interpretation, analysis and communication of complex information and the ability to apply this information in situations of everyday life. These skills are general in nature and relevant for all kinds of occupations. They are considered necessary to provide a foundation for effective and successful participation in the social and economic life of advanced economies.

Social and emotional skills, also known as non-cognitive skills, soft skills or character skills, these are the skills involved in working with others (friendliness, respect, caring), in achieving goals (perseverance, self-control, passion for goals) and in managing emotions (calmness, optimism, confidence). They are based on recognised taxonomies in personality psychology, particularly the “big five” factors (extraversion, agreeableness, conscientiousness, emotional stability and openness).

Job and occupation-specific skills refer to technical skills that are demanded in the context of workplaces. Unlike cognitive and social and emotional skills, they are not relevant for or portable between all occupations, but are specific to one occupation. They are typically reflected in the qualification a person holds and are valued by employers.

Digital skills are considered technical skills, although they entail cognitive ability to enable the understanding, interpretation, analysis and communication of digital content. They are applied in a variety of different occupations and are increasingly pervading the social aspects of everyone’s life.

Jačanje dostupnosti obrazovanja odraslih u srednjim strukovnim i visokoškolskim ustanovama

Ključne aktivnosti – razvoj modularnih programa osposobljavanja za nastavnike u obrazovanju odraslih; ažuriranje latvijskog kvalifikacijskog okvira¹⁷ (razine 5-7 i 2), uključujući kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje odraslih;

Osigurati provedbu individualizirane i fleksibilne ponude obrazovanja odraslih, uključujući podršku smanjenju prepreka sudjelovanju

Ključne aktivnosti – kontinuirano pružanje javne financijske potpore za obrazovanje odraslih putem projekata ESF-a, uključujući niskokvalificirane odrasle osobe i aktivnosti u regijama;

Unaprjeđenje sustava prepoznavanja vještina

Ključne aktivnosti – kontinuirano poboljšanje sustava priznavanja vještina izmjenama i dopunama odgovarajućih vladinih propisa;

Ojačati upravljanje obrazovanjem odraslih

Ključne aktivnosti – izrađene su izmjene i dopune Zakona o obrazovanju u cilju jačanja rada tijela, Vijeća za upravljanje obrazovanjem odraslih, izrađuje se konceptualni model pojedinačnih računa za učenje, pruža se metodološka podrška općinama za provedbu i upravljanje obrazovanjem odraslih na općinskoj razini.

Promicati razumijevanje društva i poslodavaca u obrazovanju odraslih i doprinos povećanju motivacije odraslih

¹⁶ OECD (2019[2]), *OECD Strategija vještina 2019: Vještine za oblikovanje bolje budućnosti*, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264313835-en>; OECD (2020[3]), *Jačanje upravljanja sustavima vještina: Lekcije iz šest zemalja OECD-a*, <https://dx.doi.org/10.1787/3a4bb6ea-en>

¹⁷ <https://www.nki-latvija.lv/en/lqf>

Ključne aktivnosti – provedeni su brojni događaji informiranja i podizanja svijesti od strane vladinih i nevladinih dionika, uključujući ciljane događaje za odrasle s niskim vještinama i aktivnosti [EPALE Nacionalne službe za podršku](#)¹⁸, sadržaj Nacionalnog portala za cjeloživotno učenje www.muzizglitiba.lv stalno se nadograđuje.

Stvaranje društveno odgovornog i održivog sustava financiranja obrazovanja odraslih

Ključne aktivnosti – razvijen je okvir za stvaranje sustava državne potpore kako bi se poslodavce potaknulo na promicanje razvoja vještina svojih zaposlenika, model financiranja obrazovanja odraslih primjeren situaciji u Latviji (uključujući razvoj individualnih računa za učenje) je u razvoju i pilotiranju, kao i dodatna javna sredstva za osposobljavanje zaposlenika na zahtjev poslodavca.

1.4. Srednjoročni i dugoročni politički prioriteti u obrazovanju odraslih

Izvešće "Srednjoročne i dugoročne prognoze tržišta rada Latvije" razradilo¹⁹ je Ministarstvo gospodarstva i postavilo glavne ciljeve koje treba postići u obrazovanju odraslih. Potrebe i inicijative navedene u nastavku imaju za cilj doprinijeti razvoju cjeloživotnog učenja i pristupa obrazovanju za sve, uključujući stanovništvo s niskim osnovnim vještinama za poboljšanje konkurentnosti na tržištu rada i integraciju u društvo s višom kvalitetom života.

Promicati i podizati svijest javnosti o važnosti obrazovanja odraslih

Kako bi se povećala svijest građana o obrazovanju i razvoju vještina kao stalnom procesu tijekom cijelog života i njegovom značaju u današnjoj promjenjivoj ekonomiji, Ministarstvo ekonomije provelo je široku kampanju informiranja javnosti „*Budi konkurentan! Usudite se biti cjeloživotni učenik!*”²⁰ 2021. godine. Kako bi se na ciljan način dosegnule niskokvalificirane osobe ili osobe bez osnovnog obrazovanja i ponudile im prikladnije mogućnosti osposobljavanja, provedena je evaluacija o načinima kako učinkovitije uključiti odrasle osobe s niskim vještinama u osposobljavanje.

Stvaranje održivog i društveno odgovornog sustava podrške obrazovanju odraslih

U 2022. godini donesene²¹ su izmjene Zakona o strukovnom obrazovanju o modularnim programima strukovnog obrazovanja u obrazovanju odraslih (uključujući obrazovne dokumente koji se izdaju za učenje modula programa; zakonski propis kojim se utvrđuju uvjeti i postupak priznavanja kompetencije osobe za upis u kasnije faze programa strukovnog obrazovanja). Ovaj pravni okvir omogućit će pojedincima nastavak studija nakon procjene kompetencija stečenih u prethodnom obrazovanju ili profesionalnom iskustvu za stjecanje stručne kvalifikacije. Pojedincima se nudi mogućnost dobivanja državno priznatog dokumenta o kvalifikaciji ispunjavanjem vanjske procjene i priznavanja kompetencija stečenih tijekom formalnog obrazovanja. Tijekom razdoblja planiranja strukturnih fondova EU od 2021. do 2027. godine planirana su značajna ulaganja u razvoj obrazovanja odraslih u Latviji s ukupnim financiranjem

¹⁸ <https://epale.ec.europa.eu/en/nss/national-support-services-latvia>

¹⁹ https://www.em.gov.lv/lv/darba-tirgus-zinojums?utm_source=httpswww.google.com%2F%3A%2F%2Fhttps://www.em.gov.lv/lv/darba-tirgus-zinojums?utm_source=httpswww.google.com%2F

²⁰ <https://www.em.gov.lv/lv/muzizglitibas-informesanas-kampana>

²¹ <https://likumi.lv/ta/id/20244-profesionalas-izglitibas-likums>

od 56,17 milijuna eura planiranih za podizanje osobnih i profesionalnih vještina zaposlenika i smanjenje prepreka učenju.

Promicati uključivanje državnih ustanova strukovnog obrazovanja i visokih učilišta u provedbu obrazovanja odraslih

Sve ustanove strukovnog obrazovanja, koje su podređene Ministarstvu obrazovanja i znanosti, provode aktivnosti obrazovanja odraslih. Prema njihovim razvojnim i investicijskim strategijama za razdoblje 2021-2027. planira se povećanje broja odraslih uključenih u edukaciju. Osim toga, planira se povećanje ponude programa stručnog usavršavanja i ocjenjivanja stručnih kompetencija stečenih izvan sustava formalnog obrazovanja u svim stručnim kvalifikacijama.

Unaprijediti mjere stručnog usavršavanja, prekvalifikacije i unapređenja vještina za nezaposlene

U 2020. godini ukupno je 17,9 tisuća ljudi bilo uključeno u obuku za nezaposlene i tražitelje zaposlenja provedenu tijekom projekta koji provodi Državna agencija za zapošljavanje²² (ESF projekt br. 7.1.1.0/15/I/001 „Podrška obrazovanju nezaposlenih“), dok je u 2021. godini samo 12,8 tisuća osoba. Kako bi se povećao broj uključenih osoba, ciljna skupina proširena je na zaposlene osobe koje su izložene riziku od zapošljavanja (uključujući starije osobe starije od 50 godina, osobe s invaliditetom i osobe s niskom razinom obrazovanja/kvalifikacija).

Podrška poboljšanju vještina i kvalifikacija zaposlenika

Projekt ESF-a „Unaprjeđenje stručne osposobljenosti zaposlenih osoba“²³, koji provodi Državna agencija za obrazovanje u suradnji s općinama, obrazovnim ustanovama i Državnom agencijom za zapošljavanje, s ukupnim proračunom od 46 milijuna eura, usmjeren je na unaprjeđenje vještina i stručnih kompetencija zaposlenih osoba kako bi se spriječila neadekvatnost njihovih kvalifikacija sa zahtjevima tržišta rada, promicala konkurentnost zaposlenika i povećala njihova radna produktivnost. Do kraja 2023. godine planirano je uključivanje više od 87 tisuća ljudi u obuku, uključujući više od 19 tisuća zaposlenika s niskom razinom obrazovanja i vještina. Prema istraživanju provedenom 2022. godine²⁴, 62% sudionika redovito primjenjuje stečene vještine u praksi.

Pružanje mogućnosti obuke i poboljšanja za zaposlenike tvrtke

U okviru „Podrške osposobljavanju zaposlenika“ Ministarstvo gospodarstva u suradnji sa sektorskim udrugama poslodavaca pruža podršku poduzetnicima za unaprjeđenje vještina svojih zaposlenika kako bi se olakšala produktivnost i inovacije. Do početka 2022. godine potpora je pružena za 1000 trgovačkih društava i 18 281 zaposlenih osoba. Aktivnost „Podrška IKT i netehnološkom osposobljavanju, kao i osposobljavanju za lakše privlačenje investitora“ ima za cilj promicanje produktivnosti i radne učinkovitosti samozaposlenih osoba, kao i malih i srednjih poduzeća i velikih poduzeća. Planira se postići povećanjem kvalifikacija i vještina njihovih zaposlenika u području IKT-a. Ova potpora (do početka 2022. godine) pružena je ukupno 566 poduzeća i 6976 zaposlenih osoba.

²² <https://www.nva.gov.lv/en>

²³ <https://www.macibaspieaugusajiem.lv/par-projektu?tab=collapse-78>

²⁴ <https://www.viaa.gov.lv/lv/jaunums/macibas-pieaugusajiem-gutas-zinasanas-ikdiena-lieto-62-dalibnieku>

Sudjelovanje u OECD-ovom Međunarodnom programu procjene kompetencija odraslih "PIAAC"²⁵

Latvija je počela sudjelovati u studiji OECD-ovog PIAAC-a, a očekuje se da će prvi rezultati biti objavljeni 2024. godine. Dobiveni podaci doprinijet će isticanju razlika između ponude i potražnje vještina na tržištu rada i utjecaja relevantnih vještina na iznos naknade, kao i međunarodnoj usporedbi kvalitete latvijskih ljudskih resursa.

Omogućiti pojedinačne račune za učenje

Kako bi se proširile mogućnosti i prava odraslih na sudjelovanje u obrazovanju usmjerenom na poboljšanje njihovih vještina i znanja, latvijska vlada je sredinom 2023. godine odobrila odluku o konceptualno novom pristupu - stvaranju pojedinačnih računa za učenje. Individualni račun za učenje bit će osobni virtualni račun koji će odraslima omogućiti pristup individualiziranom proračunu za učenje i mogućnostima učenja koje zadovoljavaju kriterije koje je postavila država i odgovaraju potrebama tržišta rada. Uz potporu Fonda za oporavak EU-a, cilj je razviti i odobriti pristup individualnog računa za učenje u Latviji do sredine 2026. s ukupno 3500 ljudi uključenih u pilot projekt. Očekuje se da će se uvođenjem pojedinačnih računa za učenje riješiti glavni izazovi pružanja jednakog pristupa učenju, informacija o mogućnostima učenja i pomoći u prevladavanju prepreka koje često zadržavaju odrasle od uključivanja u učenje. Očekuje se da će pojedinačni račun za učenje uključivati jedinstvenu informativnu i servisnu platformu o mogućnostima obrazovanja odraslih i podrške, učenju, razvoju karijere i alatu za procjenu vještina. Očekuje se i da će ovaj pristup osigurati jedinstven pristup obrazovnim dokumentima.

Provedba natjecanja u strukovnim vještinama – događaji podizanja svijesti i promicanja vještina

Državna agencija za razvoj obrazovanja, koja provodi natjecanja u strukovnom obrazovanju²⁶ i osposobljavanju u okviru SkillsLatvia²⁷ i predstavlja Latviju u WorldSkills i World Skills Europe²⁸), odgovorna je za koordinaciju aktivnosti Europske godine vještina²⁹ u Latviji.

„... da bi išli ukorak s vremenom i bili konkurentni na tržištu rada, svi bi trebali biti otvoreni za nove informacije i voljni učiti sve više i više. Danas postoje široke mogućnosti za svakoga da unaprijedi svoja znanja, vještine i kompetencije na novu razinu...” naglašava direktor VIAA-e.

Suradnja dionika u oblicima usavršavanja (UP-u): uspješni mehanizmi suradnje, nedostajući dionici i nedostaci u suradnji

²⁵ <https://www.oecd.org/skills/piaac/>

²⁶ <https://www.viaa.gov.lv/lv/skillslatvia>

²⁷ <https://worldskills.org/>

²⁸ <http://www.worldskillseurope.org/>

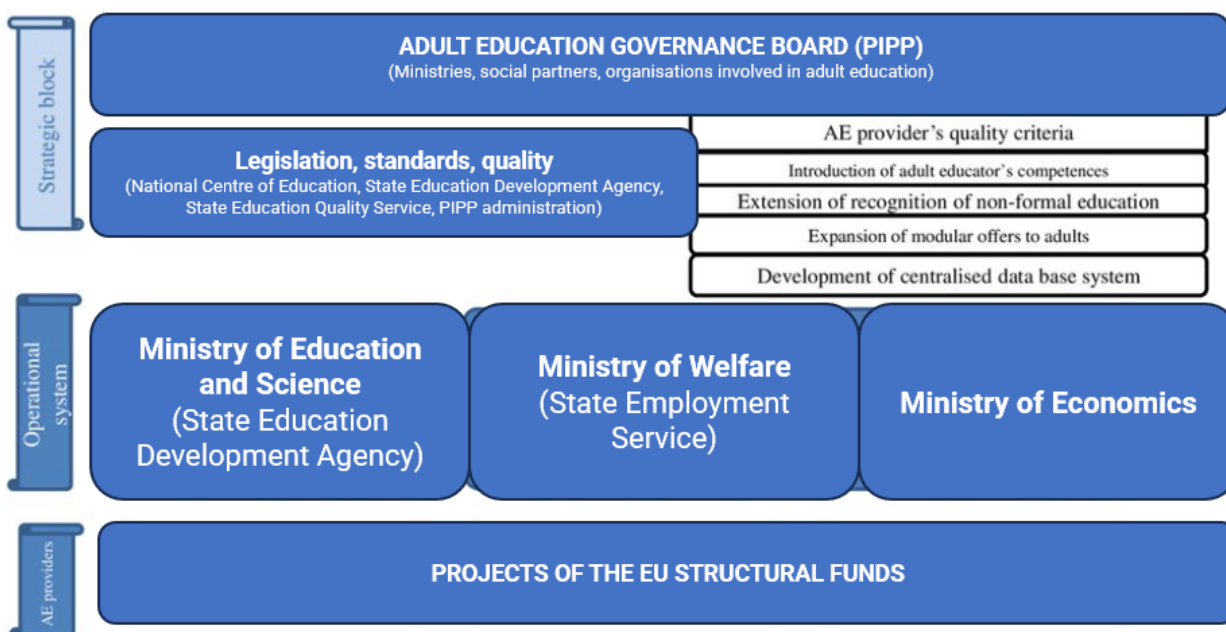
²⁹ https://year-of-skills.europa.eu/index_en

Mehanizmi koordinacije i upravljanja obrazovanjem odraslih

U skladu sa Smjernicama za razvoj obrazovanja 2014-2020³⁰, Model upravljanja obrazovanjem odraslih³¹ (vidi sliku 2) razvijen je 2020. godine kao odgovor na fragmentaciju u sustavu obrazovanja odraslih. Model postavlja strukovno obrazovanje kao prioritet i nastoji **poboljšati transparentnost i komunikaciju, upravljati resursima i koordinirati dionike**. Usklađen s latvijskim Nacionalnim kvalifikacijskim okvirom, model ima za cilj:

"za poboljšanje osnovnih vještina, podršku prijelazu odraslih na tržište rada, prepoznavanje prethodnih iskustava učenja i pružanje neformalnog obrazovanja."

Slika 2: Model upravljanja obrazovanjem odraslih u Latviji³².

U Latviji postoji niz tijela koja koordiniraju između javnih i privatnih dionika. Na nacionalnoj razini, Odbor za upravljanje obrazovanjem odraslih (PIPP) uključuje tri glavna ministarstva (MoES, MoW, MoE) i druga ministarstva uključena u obrazovanje odraslih, kao što su Ministarstvo kulture i Ministarstvo zdravstva; socijalne partnere kao što su Konfederacija poslodavaca Latvije (LDDK) i Slobodna konfederacija sindikata Latvije; općine; i organizacije uključene u obrazovanje odraslih, kao što su Međusektorski koordinacijski centar, Latvijska gospodarska i industrijska komora, Latvijska udruga lokalnih i regionalnih vlasti i Udruga planskih regija. Ciljevi Odbora su odlučivanje o prioritnim ciljnim skupinama i prioritnim područjima, potvrđivanje kriterija kvalitete za obrazovanje odraslih te evaluacija i analiza kvalitete programa (vidi tablicu 1 u Prilogu 1).

Kao ukupan pristup treba spomenuti da se Ministarstvo obrazovanja i znanosti bavi podrškom mogućnostima učenja za zaposlene odrasle osobe, Ministarstvo socijalne skrbi pruža podršku

³⁰ <https://likumi.lv/ta/id/266406-par-izglitibas-attistibas-pamatnostadnu-20142020gadam-apstiprinasanu>

³¹ <https://likumi.lv/ta/id/281992-par-pieauguso-izglitibas-parvaldibas-modela-ieviesanas-planu-2016-2020-gadam>

³² Izvor: Ministarstvo obrazovanja i znanosti, "Implementacija puteva usavršavanja u obrazovanju odraslih u Latviji" [Implementacija "puteva usavršavanja" u AE u Latviji - ppt download \(slideplayer.com\)](#)

nezaposlenima i tražiteljima zaposlenja, dok Ministarstvo gospodarstva pruža podršku obrazovanju odraslih na zahtjev poslodavaca. U okviru svojih nadležnosti, ministarstva surađuju s čitavim nizom drugih dionika uključenih u provedbu obrazovanja odraslih - od međuministarskih javnih tijela do različitih udruga nevladinih organizacija i privatnog sektora. Osim toga, svako ministarstvo sektora provodi upravljanje obrazovanjem odraslih i vodi brigu o razvoju ljudskih potencijala u skladu sa svojim nadležnostima i ciljanom publikom - primjerice, Ministarstvo zdravstva upravlja provedbom obrazovanja zdravstvenih djelatnika, Ministarstvo kulture nadležno je za obrazovanje kulturnih djelatnika, Ministarstvo poljoprivrede bavi se pružanjem obuke u sektorima poljoprivrede, šumarstva i ribarstva itd. Ponudu obrazovanja odraslih – formalnog i neformalnog – pružaju razni javni i privatni subjekti koji djeluju u području obrazovanja u uvjetima slobodnog tržišta.

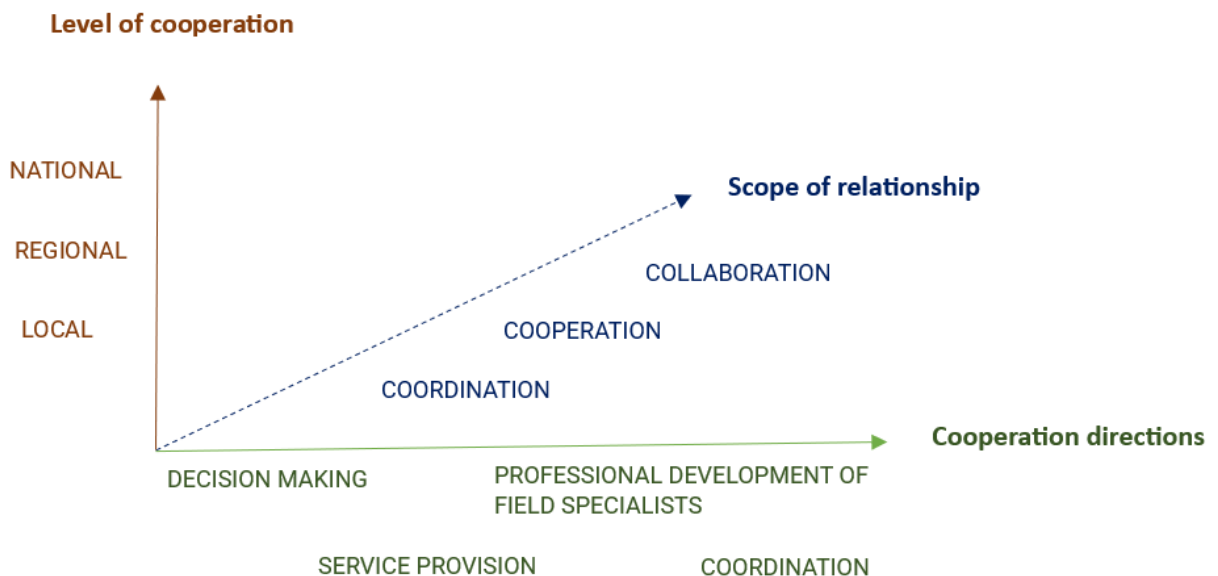
Na regionalnoj razini donositelji odluka su Vijeća za razvoj planskih regija, koja se sastoje od načelnika regionalnih općina. Regije planiranja nemaju izravnu obrazovnu funkciju, stoga su donošenje odluka, inicijative za obrazovanje odraslih i raspodjela proračuna raznoliki i ovise o mnogim aspektima u regijama planiranja. Trenutačno nije predviđen jedinstveni sustav koordinacije među regijama planiranja.

Na lokalnoj razini, općine dijele odgovornost za obrazovanje odraslih, budući da provode politike obrazovanja odraslih na lokalnoj razini i izdaju licence za programe neformalnog obrazovanja. Neke općine također pružaju obrazovanje odraslih putem javnih ustanova za obrazovanje odraslih, koje mogu biti centri za obrazovanje odraslih, kulturni klubovi, udruge ili druge. Međutim, slično pitanjima regionalnih razlika, funkcioniranje i kapaciteti lokalnih centara za obrazovanje odraslih ovise o resursima općina. Općine s više resursa mogu pružiti bolje usluge od općina s manje resursa, što naglašava potrebu za snažnim upravljačkim strukturama kako bi se osigurala jednakost u obrazovanju odraslih diljem Latvije.

Izazovi i nedostaci u suradnji

Kako bi razumjeli široku prirodu suradnje, autori ovog izvješća razvili su model suradnje dionika koji razmatra suradnju na **različitim razinama** (nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj), **opseg suradnje među dionicima** koji počinje od koordinacije i vodi do suradnje te opisuje **područja suradnje, kao što su suradnjau** donošenju odluka, pružanju usluga itd. (vidi sliku 3 u nastavku). Kada se sažimaju izazovi suradnje i nedostaci u nastavku, ovaj je model korišten za rješavanje različitih aspekata povezanih sa suradnjom među dionicima.

Slika 3: Model suradnje koji su razvili autori izvješća.

O pitanjima obrazovanja odraslih i razvoja vještina raspravlja se u latvijskom parlamentu. Glavni **izazov na nacionalnoj razini** u suradnji dionika i cjelokupnom upravljanju obrazovanjem odraslih, kako je navedeno u studiji provedenoj na zahtjev latvijskog parlamenta (2021.) „Digitalne, tehnološke i jezične vještine odraslih: mogućnosti i izazovi za njihov razvoj u Latviji“³³, uređenje sustava upravljanja obrazovanjem odraslih uključeno je kao prioritet u dokumente razvojnog planiranja od 2006. godine, međutim još uvijek postoje značajni nedostaci u upravljanju ovim područjem. U izvješću je istaknuto da:

„suradnja uključenih strana još uvijek je nedovoljna, ponuda obuke za zaposlene i nezaposlene nije optimalno koordinirana, a uključenost lokalnih vlasti u pružanje obrazovanja odraslih nije dovoljna“.

OECD preporučuje stvaranje jedinstvene institucije za upravljanje obrazovanjem odraslih u Latviji jer je sustav obrazovanja odraslih fragmentiran. Glavni izazov temelji se na činjenici da horizontalna priroda područja obrazovanja odraslih, raznolikost ciljnih skupina i raspodjela financijskih sredstava zahtijevaju provedbu upravljanja u okviru različitih sektora i razina planiranja politika. Time značajne promjene u upravljanju obrazovanjem odraslih nisu predviđene Smjernicama za razvoj obrazovanja za razdoblje 2021. - 2027. Planira se zadržati postojeći model upravljanja obrazovanjem odraslih jačanjem **Upravnog odbora za obrazovanje odraslih** kao jedinstvene platforme za upravljanje obrazovanjem odraslih. S druge strane, od 2023. godine očekuje se povećanje uloge Ministarstva obrazovanja i znanosti i podrške obrazovanju odraslih na temelju sektorskih potreba.

U odgovoru na navedene izazove, od nedavno (lipanj 2023.) uspostavljenog koordinacijskog tijela - Vijeća za razvoj ljudskog kapitala³⁴ očekuje se utvrđivanje strateških ciljeva razvoja

³³ https://www.saeima.lv/petijumi/Pieauguso_izglitiba_petijums.pdf

³⁴ <https://likumi.lv/ta/id/342561-cilvekkapitala-attistibas-padomes-nolikums>

ljudskog kapitala u suradnji sa socijalnim partnerima i drugim nevladinim organizacijama, davanje ocjena na nacionalnoj razini o scenarijima razvoja tržišta rada i prognozama na nacionalnoj i općinskoj razini, tržištu, uključujući stanje nezaposlenosti i njegov utjecaj na konkurentnost različitih skupina stanovništva, vrednovanje zadaća podređenih institucija Ministarstva gospodarstva, Ministarstva socijalne skrbi i Ministarstva obrazovanja i znanosti u području cjeloživotnog učenja. Vijeće se sastoji od ministra gospodarstva (predsjedavajućeg), ministra obrazovanja i znanosti i ministra socijalne skrbi.

Nekoliko **zaključaka iz završenih fokus grupa i intervju**a o postojećim izazovima i nedostacima u suradnji među dionicima ukazuju na:

- **Upravljačka struktura za politike obrazovanja odraslih višeslojna je** s mnogo uključenih dionika. Funkcioniranje i kapaciteti lokalnih centara za obrazovanje odraslih ovise o resursima općina. Općine s više resursa mogu pružiti bolje usluge od općina s manje resursa, što naglašava potrebu za snažnim upravljačkim strukturama kako bi se osigurala jednakost u obrazovanju odraslih diljem Latvije. Stoga bi bio potreban konsolidirani pristup provedbi politika obrazovanja odraslih.
- Potreban je mehanizam koordinacije koji bi osigurao postizanje zajedničkih rezultata kroz suradnju institucija na temelju njihovih specifičnih snaga i kompetencija. Na primjer, odjel za praćenje VIAA-e mogao bi pratiti rezultate učenja ne samo zaposlenih, već i nezaposlenih; karijerni savjetnici NVA-e mogli bi biti uključeni u različite projekte; programe i materijale za učenje koje je razvio jedan partner mogli bi provoditi drugi. **Model koji se temelji na specijalizaciji institucija** olakšao bi prijelaz s uključivanja i isključivanja suradnje na održivu suradnju.
- U nacionalnim projektima **informacijske usluge** trebale bi se pružati u skladu s posebnim potrebama ciljnih skupina za distribuciju informacija u različitim formatima. Trenutno, za odrasle s niskim osnovnim vještinama, navedeno otežava razumijevanje ponude učenja i donošenje odgovarajućeg izbora. Nedovoljna pažnja posvećuje se razmjeni informacija i mišljenja partnera, osiguravajući povratne informacije. Specifične potrebe ciljne skupine u regionalnim područjima za osiguravanjem lokalne ponude i potražnje prilikom provedbe projekata na nacionalnoj razini nisu u potpunosti riješene. **Transparentan mehanizam suradnje** među nacionalnim, regionalnim i lokalnim akterima jest obrazovanje odraslih kako bi se odgovorilo na specifične lokalne potrebe. **Obrazovne potrebe identificirane na lokalnoj razini često nemaju mogućnosti provedbe** – na području općine nema pružatelja usluga obrazovanja ili odgovarajuće ponude. Neformalni obrazovni programi ili aktivnosti učenja manjeg opsega često se provode na vlastitu inicijativu.
- Koordinacija između državnih institucija i općina za provedbu **jedinstvenog pristupa politikama obrazovanja odraslih i dalje je izazovna**. Politike obrazovanja odraslih koje se provode u općinama uvelike ovise o veličini, resursima i prioritetima pojedinih općina. Na lokalnoj razini postoji mnogo veća prilika za dopiranje i uključivanje različitih ciljnih skupina. Ide ruku pod ruku s ograničenom financijskom potporom za razvoj okvira obrazovanja odraslih na lokalnoj razini koja bi bila u skladu s nacionalnim politikama.
- Koordinator za obrazovanje odraslih u općinama često rade samo na pola radnog vremena, imaju širok raspon odgovornosti osim obrazovanja odraslih i nemaju vještine u

provedbi politika obrazovanja odraslih. Postoji potreba da **koordinatori za obrazovanje odraslih u općinama** budu u potpunosti zaposleni u funkciji koordinacije obrazovanja odraslih, uključujući stvaranje lokalne mreže suradnje, utvrđivanje obrazovnih potreba, izgradnju suradnje između nacionalnih i lokalnih dionika, širenje informacija, provedbu inicijativa za angažman odraslih itd. kako bi služili kao jedinstvena agencija za obrazovanje odraslih na lokalnoj razini.

- Koordinatori obrazovanja odraslih, pružatelji obrazovanja i karijerni savjetnici u općinama uključeni su u informiranje i savjetovanje odraslih. Međutim, to se često događa u okviru jedne organizacije. Potrebno je ojačati **lokalne mreže svih uključenih dionika u obrazovanju odraslih** za pružanje točnih i pravovremenih informacija.
- Nedostatak motivacije i strah od neuspjeha najvažniji su čimbenici koji sprječavaju uključivanje odraslih s niskim osnovnim vještinama u učenje. Rješavanje problema zahtijeva provođenje motivacijskih **aktivnosti prije odgojno-obrazovnog procesa**. Takve aktivnosti prikladnije je pružati na lokalnoj razini, što se može vidjeti u primjerima dobre prakse. Lokalne inicijative temelje se na individualiziranom pristupu i omogućuju dopiranje do različitih ciljnih skupina. Razvoj inicijativa otežava nedostatak financijske potpore i regulatornih prepreka, a regulatorni dokumenti naglašavaju kontrolne mehanizme koji ne potiču mogućnosti za nove pristupe.
- Lokalne samouprave, poslodavci i sektorska industrijska udruženja uključeni su u utvrđivanje potreba odraslih za učenjem. Izazovi proizlaze iz različitih shvaćanja obrazovnih potreba. Pojedinci smatraju životne vještine važnima, dok poslodavci – vještine potrebne na tržištu rada. Kako bi se osoba s niskim osnovnim vještinama uključila u obrazovanje i osposobljavanje, **potreban je kontinuirani pristup razvoju vlastitih vještina**. To bi uključivalo skup kratkih praktičnih treninga za motiviranje ove ciljne skupine koji bi doveli do duljeg treninga (diploma, kvalifikacija itd.). Također zahtijeva aktivnost praćenja/mentorstva koja bi podržala te ljude tijekom ovog puta učenja, također nakon završetka obuke. Štoviše, regionalne razlike treba u potpunosti uzeti u obzir prilikom defimiranja obrazovnih potreba u projektima na nacionalnoj razini. Uključivanje planskih regija u utvrđivanje potreba za učenjem potaknulo bi razvoj raznovrsnije obrazovne ponude. Na razini lokalne samouprave obrazovne potrebe utvrđuju se pristupom ciljne skupine, s detaljnom diferencijacijom i uzimajući u obzir potrebe skupina u nepovoljnom položaju.
- Profesionalni razvoj stručnjaka i održavanje platformi za obrazovne materijale zahtijevali bi veću državnu potporu i promicanje kontinuirane suradnje između digitalnih stručnjaka, regija, općina i pružatelja usluga obrazovanja odraslih. Nacionalni centar za obrazovanje ima potencijal za promicanje suradnje za poboljšanje kompetencija stručnjaka za obrazovanje odraslih. Iako je osnovna djelatnost centra usmjerena na opće i stručno obrazovanje, jedna od njegovih funkcija je koordinacija i provedba stručnog usavršavanja nastavnog osoblja. Postojeća suradnja VISC-a sa sveučilištima i razvojnim programima nastavnih i metodoloških alata omogućuje proširenje kompetencija na stručnjake za obrazovanje odraslih. Centri za cjeloživotno učenje sveučilišta pružaju širok spektar različitih oblika obuke za odrasle, uključujući tečajeve prilagođene privatnim i javnim institucijama i poduzećima. Također imaju značajno iskustvo i stručnost u osposobljavanju odraslih, uključujući akademske studije andragogije, stoga bi mogli biti više uključeni u pružanje konzultacija za trenere odraslih.

Za više informacija pogledajte **tablicu mapiranja dionika** [ovdje](#).

Kvalitativne informacije o procesu analize

Proces analize, posebno rasprave fokusnih skupina, uključujući pripremne i naknadne aktivnosti, **pružio je značajan utjecaj na predanost i doprinos** uključenih dionika.

U okviru radnog paketa 2 projekta partneri u Latviji – Latvijska udruga za obrazovanje odraslih (LPIA) i Državna agencija za razvoj obrazovanja (VIAA) – proveli su 3 online rasprave u fokusnim skupinama, kao i nekoliko individualnih intervjuja sa stručnjacima za obrazovanje odraslih.

1. rasprava fokus grupe održana je 27. travnja sa 7 sudionika ciljane publike – predstavnika lokalnih općinskih tijela i obrazovnih institucija s ciljem upoznavanja procesa **provedbe politike i inicijativa obrazovanja odraslih u lokalnoj zajednici**.

Druga diskusija fokus grupe održana je 17. svibnja 2023. godine s 9 sudionika ciljane publike – predstavnika javnih i privatnih pružatelja usluga obrazovanja odraslih, stručnjaka za zapošljavanje i socijalni sektor s ciljem upoznavanja s **procesima i uslugama osposobljavanja odraslih**.

Treća diskusija fokus grupe održana je 1. lipnja za određenu ciljanu publiku – edukatore odraslih iz privatnih i javnih institucija, koji se bave **obukom o digitalnim vještinama**. Ukupan broj sudionika – 6 predstavnika iz organizacije za obuku o digitalnim vještinama, online intervju s 2 stručnjaka za obuku o digitalnim vještinama održan je pojedinačno 5. i 7. lipnja.

Trajanje svake rasprave bilo je oko 2 sata. Sudionici su odabrani, motivirani i uključeni u blisku međusobnu suradnju između VIAA-e i LPIA-e.

Razina sudjelovanja dionika u procesu analize mogla bi se smatrati visokom, osjetljivom i proaktivnom, sa značajnim komponentama međusobne interakcije uključenih dionika.

- Pitanja/teme o kojima će se raspravljati poslana su sudionicima unaprijed, zajedno s objašnjenjem e-pošte o fokusu i ciljevima predložene rasprave i glavnim informacijama o projektu „PartnerUP”.
- Nakon što je svaki zapisnik rasprave fokus grupe s ključnim zaključcima poslan svim sudionicima na provjeru i moguće izmjene i dopune, dostavljene izmjene i dopune uključene su u konačnu verziju zapisnika.
- Tijekom razgovora s fokusnim skupinama osigurane su jednake mogućnosti za sve sudionike da izraze svoje mišljenje o svim pitanjima koja su uključena u dnevni red. Osim toga, sudionici su imali priliku postavljati pitanja jedni drugima, s ciljem razmjene i rasprave o detaljima predstavljenih dobrih praksi i izazova.
- Na taj su način sudionici podijelili dobre prakse, uspostavili međusobne kontakte, s ciljem razmjene naučenih lekcija iz uspješne provedbe događaja osvješćivanja javnosti, širenja i korištenja razvijenih materijala za učenje i programa itd. Jedan od posebnih naglasaka tijekom međusobnih rasprava bio je na učinkovitim pristupima uključivanja niskokvalificiranih odraslih osoba u proces učenja.

Ukupan broj uključenih predstavnika fokus grupa bio je 22 osobe. U svim raspravama sudjelevala su dva predstavnika LPIA-e (direktor i stručnjak) i dva predstavnika VIAA-e (viši stručnjak i viši voditelj projekta, kontakt osoba projekta „Partner UP“ iz VIAA-e). Rasprave je

moderirao predstavnik po partneru, sastanci su snimani kako bi se izradili detaljni i točni zapisnici sa sastanaka. Na kraju svakog sastanka projektni tim predstavio je glavne preliminarne zaključke i razmotrio bilješke sudionika.

Prema mišljenju projektnog tima, analiza, posebno rasprave fokus grupe i provedene pripremne i naknadne mjere **pozitivno su doprinijele jačanju odnosa s dionicima**, na temelju međusobnog poštovanja i povjerenja. Sudionici su otvoreno izrazili svoja mišljenja, ističući postignuća i dobre prakse, kao i kritičke procjene postojećih nedostataka u cjelokupnom pružanju i upravljanju obrazovanjem odraslih te istaknuli izazove koje treba riješiti kako bi se povećala učinkovitost procesa cjeloživotnog učenja i usavršavanja. **Viši dužnosnici VIAA-e koristit će** ključne zaključke i nalaze provedenih analiza za doprinos razvoju povezanih dokumenata za planiranje i provedbu politike cjeloživotnog učenja, prijedloge za razradu postojećih mehanizama suradnje i provedbu događaja za povećanje svijesti javnosti. LPJA će koristiti mrežu svojih organizacija članica i partnera kako bi doprinijela interakciji nevladinog sektora s razvojem politike cjeloživotnog učenja i njezinom provedbom.

Opći zaključak projektnog tima je da je **proces analize proveden prilično dobro**. Mogući **nedostaci** koje treba spomenuti mogli bi biti povezani s cjelokupnim pristupom provedenim intervjuima s glavnim naglaskom na dionike na lokalnoj (općinskoj) i regionalnoj razini, a dionici na nacionalnoj razini bili su manje uključeni. Jedan od **glavnih izazova** koji je prepoznat tijekom procesa analize bile su poteškoće u prikupljanju informacija o uključenosti niskokvalificiranih odraslih osoba, jer postoje različita tumačenja i razumijevanje odraslih osoba s "niskim vještinama" (na primjer, nedovršeno osnovno obrazovanje, zanimanja za odrasle s niskim kvalifikacijama - 8., 9. osnovna skupina prema Klasifikatoru zanimanja, niske osnovne vještine, niske digitalne vještine itd.) Treba naglasiti da su odrasli s niskim vještinama vrlo raznolika skupina s različitim socijalnim situacijama i različitim potrebama za učenjem, pri čemu treba uzeti u obzir povezanost s dobnim skupinama, razinom prihoda, mjestima stanovanja – gradovima ili ruralnim područjima itd. Pitanja i izazove povezane s uključivanjem niskokvalificiranih učenika treba navesti tijekom daljnjih faza provedbe projekta.

Dobre prakse:

Napomena: „Dobre prakse“ definiraju se, u ovom kontekstu, kao strategije, pristupi i/ili aktivnosti koje su se kroz istraživanje i/ili evaluaciju pokazale učinkovitima, učinkovitima, održivima i/ili prenosivima te koje pouzdano dovode do željenog rezultata u podržavanju identifikacije, angažmana, predanosti dionika, kao i suradnje među njima, s posebnim osvrtom na inicijativu UP. Dobre prakse mogu biti lokalne, regionalne, nacionalne ili međunarodne.

1. Najbolje prakse na nacionalnoj razini

Sektorska stručna vijeća

Sektorska stručna vijeća (SEC) osnovana 2010. godine djeluju na temelju zakonske osnove Zakona o strukovnom obrazovanju koji koordinira Konfederacija poslodavaca Latvije³⁵. SEC-ovi imaju za cilj olakšati poboljšanje učinkovitosti i kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u odgovarajućoj industriji promicanjem suradnje između države, poslodavaca, sindikata i stručnjaka o pitanjima koja se odnose na razvoj ljudskih resursa i usklađenost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja sa zahtjevima tržišta rada. Trenutačno postoji 13 NEP-ova koji pokrivaju sve glavne sektore industrije³⁶.

Podvijeće nacionalnog tripartitnog vijeća za suradnju na području strukovnog obrazovanja i zapošljavanja

Ovo se podvijeće može smatrati jednim od prvih uspješnih uzoraka suradnje dionika u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, obrazovanja odraslih i razvoja vještina. Podvijeće je započelo s radom već 1999. godine kao Vijeće za suradnju u strukovnom obrazovanju, s glavnim zadatkom promicanja suradnje organizacija vlade, poslodavaca i zaposlenika (sindikata) u području razvoja i provedbe nacionalne politike i strategije razvoja ljudskih potencijala, obrazovanja i zapošljavanja. Povijeće ima širok skup zadataka, uključujući evaluaciju i izradu nacrtu prijedloga planiranja politika i pravnih dokumenata iz područja razvoja ljudskih potencijala, obrazovanja i zapošljavanja, kao i pripremu prijedloga za njihovu razradu i ažuriranje.

Nacionalni koordinatori za provedbu europskog programa za obrazovanje odraslih

Ovaj Erasmus+ projekt provodi Ministarstvo obrazovanja i znanosti³⁷ s glavnim naglaskom (ali ne ograničavajući se na) na suradnju s općinama na razvoju mogućnosti cjeloživotnog učenja. Doprinosi promicanju učenja odraslih, pružanju savjeta o politikama te prikupljanju i širenju najboljih praksi nacionalnim tijelima. U svim općinama uspostavljena je mreža koordinatora za obrazovanje odraslih, razvijen je program razvoja kompetencija koordinatora za obrazovanje

³⁵ <https://lddk.lv/en/about-lddk/more-about-lddk/>

³⁶ U 2022. godini nekoliko stotina sektorskih stručnjaka bilo je uključeno u aktivnosti SECS-a iz 90 organizacija poslodavaca, 56 tvrtki, 17 sindikata i 10 državnih institucija, kao i iz 33 obrazovne ustanove i drugih sektorskih organizacija.

³⁷ <https://www.izm.gov.lv/lv/projekts/nacionalie-koordinatori-eiropas-pieauguso-izglitibas-programmas-istenosanai>

odraslih te su provedeni brojni treninzi i seminari, kao i pilot programi (DigComp³⁸, FinComp³⁹, GreenComp⁴⁰, EntreComp⁴¹, LifEComp⁴²) te metodološki materijali⁴³.

2. Najbolje prakse na nacionalnoj razini

Latvijska udruga za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju (likta)

Udruga je osnovana 1998. godine i ujedinjuje vodeće industrijske tvrtke i organizacije, kao i ICT profesionalce – ukupno više od 160 članova. Riječ je o vodećem projektu industrije, koji osmišljava inicijative za razvoj digitalnih vještina, stvorio je platformu za partnerstvo u digitalnim vještinama i predstavlja Nacionalnu digitalnu koaliciju u Latviji. U svojim projektima LIKTA provodi obuku za IKT stručnjake, organizira informativne i motivacijske kampanje kako bi pozvala javnost i poduzetnike da nauče nove digitalne vještine, pomaže kreatorima politika, industrijskim udruženjima te malim i srednjim poduzećima da učinkovitije provode digitalna rješenja u javnom i privatnom sektoru. Kako bi razvila osnovne digitalne vještine i transverzalne kompetencije za odrasle s niskim osnovnim vještinama, LIKTA je u suradnji s europskim partnerima razvila integrirani modularni sustav digitalnih kompetencija DCDS44.

Tehnološke djevojke iz Rige

Riga TechGirls prva⁴⁵ je zajednica u Latviji posvećena edukaciji i nadahnjivanju djevojaka i žena o tehnologiji. Ima više od 6 godina iskustva u pružanju obuka, radionica, inspirativnih događaja, hackathona, mentorstva, obrazovnih programa, cjelodnevnih konferencija i programa stipendiranja za tehnologiju učenja. Jedna od aktivnosti o kojoj se najbolje izvješćuje je program mentorstva Riga TechGirls, koji pruža kontinuiranu podršku prije, tijekom i nakon programa, na taj način motivirajući sudionike na cijelom putu učenja, od samog početka i praćenje sudionika nakon završetka programa⁴⁶.

Latvijska udruga za obrazovanje odraslih

³⁸ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp_en

³⁹ https://finance.ec.europa.eu/events/using-financial-competence-framework-adults-european-union-2022-05-05_en

⁴⁰ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/greencomp-european-sustainability-competence-framework_en

⁴¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1607&langId=hr>

⁴² https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp_en

⁴³ Stručnjaci projekta uključeni su u izradu jedinstvenih kriterija kvalitete za neformalno obrazovanje (izmjene i dopune Zakona o obrazovanju 15.09.2022.) i nacrtu pravilnika Kabineta ministara „Postupak izdavanja i ukidanja dozvola za provedbu programa neformalnog obrazovanja“.

⁴⁴ Stvaranje zajedničkog razumijevanja, koje LIKTA promiče prevođenjem i popularizacijom dokumenata inicijative EU-a - europskog okvira digitalnih kompetencija nastavnika DigiCompEdu, europskog okvira vještina kibernetičke sigurnosti itd., ključno je za suradnju partnera.

⁴⁵ <https://rigatechgirls.com/>

⁴⁶ Pružatelji obrazovanja upoznaju se s lokalnom zajednicom, njezinim aktualnim pitanjima, tradicijama, rutinama - programi se stvaraju na njihovoj osnovi. U zadacima učenja koriste se procesi s kojima se sudionici svakodnevno susreću. Dano je vrijeme za eksperimentalnu suradnju s tehnologijom. Isprobavanjem novih vještina i uvidom u to kako olakšavaju posao ili život, sudionici gube strah i žele nastaviti. Filozofija centra je da učenje nije stjecanje uskog polja znanja pod vodstvom učitelja. To je razvoj neovisnog razmišljanja i samousmjerene osobnosti

S više od 60 članova iz različitih vrsta institucija za štetne događaje (uključuje 14 centara i instituta za osposobljavanje, 3 regionalna centra za obrazovanje odraslih, 5 sveučilišta i njihovih centara za daljnje obrazovanje, 1 visoka škola, 11 NVO, 5 općina/ općinskih odbora za obrazovanje, 1 centar za razvoj kompetencija, 1 strukovna srednja škola, 1 narodna srednja škola) i 23 pojedinačna člana (treneri AE), udruga djeluje na različite načine:

- zastupa svoje članove i neformalni AE sektor u Odboru za praćenje Strukturnog fonda i Kohezijskog fonda EU, u Upravnom odboru AE, daje mišljenja ministarstvima za poboljšanje pravnih akata;
- razmjenjuje sa stvarnim informacijama i iskustvom, dijeli nove metodološke materijale unutar svojih organizacija članica, u mreži Europske udruge za obrazovanje odraslih, u nordijsko baltičkoj AE mreži;
- organizira seminare, konferencije, ljetne škole, rasprave i posjete europskim AE institucijama.

3. Najbolje prakse na lokalnoj razini

NVO 'Zaklada Limbazi'

Zaklada Limbazi⁴⁷, koja djeluje na području općine Limbazi, osnovana je 2009. godine; cilj joj je poboljšati kvalitetu života prikupljanjem sredstava i privlačenjem sponzora za potporu nevladinim organizacijama, neformalnim skupinama društva i privatnim inicijativama. Zaklada je organizirala podršku socijalno ugroženim mještanima kako bi poboljšali svoj životni prostor organiziranjem praktičnih lekcija za ove obitelji o tome kako obnoviti stan s ograničenim resursima, a za popravak su donirani materijali. Samopouzdanje tih članova obitelji poraslo je, a nakon toga postali su aktivni pobornici zaklade.

Jaunpils zaklada 'Rats'

Neprofitna zaklada "Rats" lokalna⁴⁸ je nevladina organizacija osnovana u župi Jaunpils⁴⁹, općina Tukums, s ciljem promicanja lokalnog i regionalnog razvoja. Provodi različite događaje cjeloživotnog učenja, vođene izraženim željama stanovništva i potražnjom tržišta rada, tražeći moguće modele suradnje s drugim odgojiteljima kako bi se obrazovanje „približilo“ učeniku. „Rats“ su proveli ciklus obuke za mlade majke koje često imaju nisko samopoštovanje, usamljene su i nedovoljno obrazovane. S njima je godinu dana radio predsjednik vijeća, socijalni radnik, odvjetnik, nastavnik zdravstvenog odgoja, psiholog, frizer, kozmetičar i kuhar, pokušavajući im dati znanja, vještine i sposobnosti u prethodno neukim područjima. Kako bi majke došle na nastavu, gradsko vijeće financiralo je autobus, a predstavnici udruge pobrinuli su se da djeca budu zbrinuta tijekom nastave. Kao rezultat toga, povećalo se samopoštovanje mladih žena, poboljšala se komunikacija i nekoliko sudionica obuke dobilo je posao.

Prioriteti za savjetovanja

⁴⁷ <https://www.limbazufonds.lv/>

⁴⁸ https://www.facebook.com/JaunpilsRATS?locale=zh_CN

⁴⁹ <https://jaunpils.lv/>

Na temelju analize dokumentacije i rasprava fokusnih skupina o postojećim izazovima i nedostacima u suradnji dionika u oblicima usavršavanja predloženi su sljedeći prioriteti.

1. Promicanje dobre prakse, razmjena informacija, komunikacija i promidžba za veću uključenost odraslih s niskim kvalifikacijama

Cilj: postići šire mogućnosti i formiranje bliže partnerske suradnje za veću uključenost odraslih povećanjem razmjene informacija između uključenih strana na svim razinama, javnosti njihovih aktivnosti i aktivnog promicanja primjera dobre prakse.

2. Strategija digitalizacije razvoja obrazovanja odraslih

Cilj: doprinijeti razvoju obrazovanja odraslih širokim širenjem učinkovitih digitalnih inovacija u sadržajima učenja i pružanjem informacija s naglaskom na uključivanje odraslih s niskim digitalnim vještinama.

3. Podrška lokalnim inicijativama za angažman odraslih

Cilj: stvoriti uvjete za aktivnu suradnju institucija, udruga, poduzetnika i pružatelja obrazovanja na općinskoj razini za razvoj inicijativa za razvoj uključenosti odraslih i mogućnosti učenja s naglaskom na motivaciju, uključivanje, usmjeravanje i podršku odraslih s niskim kvalifikacijama.

4. Mogućnosti uključivanja planiranja regija u promicanje razvoja obrazovanja odraslih

Cilj: raspraviti i istaknuti mogućnosti učinkovitog doprinosa planiranja regija u koordinaciji razvoja obrazovanja odraslih na regionalnoj razini.

Literatura

Kabinet ministara, 2014. *Smjernice za razvoj obrazovanja 2015-2020*. Riga

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE, *Preporuka Vijeća o načinima usavršavanja: nove mogućnosti za odrasle*. Bruxelles

EUROPSKA KOMISIJA, *Izveštće Komisije Vijeću o evaluaciji Preporuke Vijeća od 19. prosinca 2016. o načinima usavršavanja: nove mogućnosti za odrasle*. Bruxelles

Saeima Republike Latvije, 2010. *Strategija održivog razvoja Latvije do 2030. godine*. Riga

Saeima Republike Latvije, 2010. *Nacionalni razvojni plan Latvije 2021.-2027*. Riga

MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA *Smjernice za obrazovanje i razvoj vještina 2021.-2027*. Riga

Kabinet ministara, 2014. *Plan provedbe 2021-23 Smjernica za razvoj obrazovanja i vještina 2021-2027*. Riga

Ministarstvo financija *Program stabilnosti Latvije za razdoblje 2020. - 2023*. Riga

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE, *Preporuka Vijeća o Nacionalnom programu reformi Latvije za 2020. i davanje mišljenja Vijeća o Programu stabilnosti Latvije za 2020*. Bruxelles

Kabinet ministara, 2014. *Smjernice za digitalnu transformaciju za razdoblje 2021. - 2027.*

Riga

OECD, 2019. *Strategija vještina OECD-a za 2019.: vještine za oblikovanje bolje budućnosti.*

Ministarstvo gospodarstva, 2022. *Srednjoročne i dugoročne prognoze tržišta rada Latvije.*

Riga

Saeima Republike Latvije, 2010. *Digitalne, tehnološke i jezične vještine odraslih: mogućnosti i izazovi za njihov razvoj u Latviji.* Riga